

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Прев 505/2021
10.02.2022. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранка Станића, председника већа, Татјане Матковић Стефановић и Татјане Миљуш, чланова већа, у правној ствари тужиоца АА из ..., ул. ... бр. .., чији је пуномоћник Милош Арсић, адвокат из ..., против тужених: 1) „АИК банка“ АД Београд, као правни следбеник „Alpha bank Srbija“ АД Београд, ул. Краља Милана бр. 11, чији је пуномоћник Милева Бабовић, адвокат из ..., 2) Стечајна маса „Облик“ ДОО Врање, као правни следбеник „Облик“ ДОО у стечају Врање, ради поништаја уговора о кредиту, вредност предмета спора 13.987.777,20 динара, одлучујући о ревизији првотуженог изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда Пж 6537/2019 од 21.04.2021. године, у седници већа одржаној дана 10.02.2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија првотуженог изјављена против пресуде Привредног апелационог суда Пж 6537/2019 од 21.04.2021. године.

Образложење

Пресудом Привредног суда у Лесковцу П 61/2017 од 21.02.2017. године у ставу првом изреке одбијен је тужбени захтев којим је тужилац тражио да се утврди да је уговор о дугорочном кредиту бр. .. који је закључен дана 01.06.2007. године између тужене „Alpha bank Srbija“ АД Београд и Привредног друштва „Облик“ ДОО Врање ништав. У ставу другом изреке обавезан је тужилац да првотуженом на име трошкова парничног поступка исплати износ од 121.200,00 динара.

Решењем Привредног суда у Лесковцу П 61/2017 од 10.08.2018. године прекинут је поступак у овој правној ствари због тога што су првотужени и друготужени брисани из регистра.

Решењем истог суда од 31.10.2018. године настављен је поступак прекинут напред наведеним решењем, а списи предмета достављени су Привредном апелационом суду ради одлучивања по жалби изјављеној на пресуду Привредног суда у Лесковцу П бр.61/2017 од 21.02.2017. године.

Пресудом Привредног апелационог суда Пж 6537/2019 од 21.04.2021. године у ставу првом изреке одбијена је жалба првотуженог као неоснована и потврђено је решење Привредног суда у Лесковцу П 61/2017 од 31.10.2018. године. У ставу другом изреке преиначена је првостепена пресуда у делу става првог изреке и пресуђено тако да су ништаве одредбе уговора о дугорочном кредиту бр. ..., закљученог дана 01.06.2007. године између тужених и то: део члана 4. став 1. који гласи: „По продајном курсу Alpha bank за девизе на дан враћања кредита“; „Део члана 8. став 2. који гласи: „По продајном курсу Alpha bank за девизе на дан обрачуна камате“; Део члана 10. став 1. који гласи: „Уговорне стране су сагласне да у току трајања овог уговора Alpha bank има право да у складу са променама своје пословне политике, промени уговорене стопе: камате, накнаде, односно других облика приноса, на износ неуплаћеног дела кредита (стање дуга) на износ кредита који ће се накнадно користити и сва доспела потраживања по овом уговору, па и начин њиховог обрачуна, приписа и наплате“. У ставу трећем изреке делимично је одбијена жалба тужиоца, па је потврђена пресуда Привредног суда у Лесковцу П 61/2017 од 21.02.2017. године у делу става првог изреке којим је одбијен тужбени захтев тужиоца да се утврди да је уговор о дугорочном кредиту бр. ..., закључен дана 01.06.2007. године између тужених у преосталом делу ништав и у ставу другом изреке. У ставу четвртм изреке одбијен је захтев тужиоца за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне другостепене пресуде првотужени је изјавио благовремену и дозвољену ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у границама прописаним одредбом члана 408. Закона о парничном поступку („Сл. гласник РС“, бр- 72/11..18/20) и одлучио да ревизија првотуженог није основана.

Према утврђеном чињеничном стању тужилац као власник стечајног дужника „Облик“ ДОО Врање (сада Стечајна маса „Облик“ ДОО Врање) и поверилац у стечајном поступку сходно поднетој пријави потраживања и закључку о оспореном потраживању, поднео је тужбу јер је имао правни интерес да тражи да се утврди да је ништав уговор о дугорочном кредиту бр. ..., закључен дана 01.06.2007. године. Тужбени захтев тужилац је заснивао на чињеничној тврдњи да је предметни уговор ништав из разлога што су поједине одредбе уговора неодређене и да је уговор закључен супротно принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима у смислу одредбе члана 103. ЗОО-а.

Испитујући разлоге на којима тужилац заснива свој тужбени захтев, првостепени суд налази да су исти недовољни да би се утврдила ништавост уговора у целини, па је одбио тужбени захтев.

Привредни апелациони суд сматра да на утврђено чињенично стање првостепени суд није правилно применио материјално право, позивајући се на одредбу члана 103. став 1. Закона о облигационим односима и одредби члана 105. став 1. и 2. истог закона. Привредни апелациони суд је стао на становиште да су ништаве одредбе члана 4. став 1. предметног уговора о кредиту у делу у којем се корисник кредита обавезује да исти врати по продајном курсу банке на дан враћања кредита, и одредба члана 10. предметног уговора којом је предвиђено да банка може у складу са променом своје пословне политике да промени уговорену каматну стопу, као и члан 8. став 2. у делу којим је наведено да основицу за обрачун камате код кредита са уговореном валутном клаузулом представља салдо кредита у иностраној валути прерачунато у динарској противвредности по продајном курсу „Alpha bank“ за девизе на дан обрачуна камате. Другостепени суд је становишта да је наведеним уговорним одредбама повређено начело равноправности уговорних страна, да су у уговору унети елементи мењачких послова, те да је туженом омогућено остваривање користи на име курсних разлика. Такође, одредба члана 10. предметног уговора доводи до неодређености предмета обавезе друготуженог као клијента банке јер се у тренутку закључења уговора не може знати које су ту тачно околности од којих ће зависити промена камате у складу са прописима и променама пословне политике банке, што представља прешироко постављен критеријум који онемогућава егзактан приступ у погледу сагледавања конкретних последица које такве промене могу изазвати на висину каматне стопе.

Ревидент не прихвата изнето становиште другостепеног суда. Пре свега, указује да је тужба у предметној правној ствари недозвољена, јер тужилац није имао овлашћења да исту поднесе будући да није било упута стечајног судије за покретање парнице ради оспоравања потраживања првотуженог у стечајном поступку који се води над друготуженим, чиме је учињена битна повреда поступка. Такође истиче и да је другостепени суд погрешно применио материјално право будући да уопште није применио Закон о банкама, Одлуке и Упутства Народне банке Србије које регулишу начин и поступак рада банака, као и прописе у вези са каматом и кредитима.

Ревизија првотуженог није основана.

Правилно је другостепени суд на утврђено чињенично стање применио материјално право када је делимично преиначио првостепену пресуду.

Најпре, не могу се прихватити ревизијски наводи да је учињена битна повреда поступка на коју се ревизијом указује. Ово из разлога што је у конкретној правној ствари парнични поступак прекинут решењем првостепеног суда, будући да су оба тужена привредна друштва брисана из регистра привредних субјеката. Након остваривања

процесних услова за наставак поступка у смислу одредбе члана 225. Закона о парничном поступку, поступак је настављен решењем првостепеног суда, па стога нема битне повреде поступка на коју указује првотужени.

Такође, нису основани ревизијски наводи да се ради о недозвољеној тужби за утврђење ништавости због недостатка упута стечајног судије за вођење парничног поступка. Тужилац је тужбу поднео као оснивач и стечајни поверилац у стечајном поступку који се водио над правним претходником туженог, па како се ради о тужби за утврђење ништавости, а не оспоравању потраживања другог повериоца или утврђењу основаности свог потраживања, то упут стечајног судије није ни био потребан за вођење овог парничног поступка. Дозвољеност овакве тужбе се заснива на одредби члана 194. Закона о парничном поступку и постојању правног интереса на страни тужиоца да се утврди ништавост правног посла од чијих последица зависи и обим стечајне масе услед евентуалног враћање датог по ништавом правном послу у смислу члана 104. ЗОО-а.

Са тим у вези, неосновано се ревидент позива на одредбе члана 79. Закона о привредним друштвима којим су дефинисани услови за подношење деривативне тужбе, указујући при том да није испоштован поступак који прописује одредба става 1. тачка 2 наведеног закона. Ово из разлога што се у конкретном случају не ради о деривативној тужби, већ тужби за утврђење ништавости правног посла која је дозвољена у смислу члана 194. Закона о парничном поступку. Деривативна тужба се може поднети према условима из одредбе члана 79. Закона о привредним друштвима, које одредбе се у конкретном случају не примењују будући да је над правним претходником друготуженог у моменту подношења тужбе био отворен стечајни поступак. Како су ове одредбе неспојиве са функцијом и природом стечајног поступка дефинисаним Законом о стечају, то се овлашћење на подношење тужбе не може заснивати на одредбама члана 79. Закона о привредним друштвима.

Даље, неосновани су и ревизијски наводи о погрешној примени материјалног права. Правилно је другостепени суд применио одредбе члана 103. и 105. Закона о облигационим односима када је утврдио делимичну ништавост уговора о кредиту од 01.06.2007. године закључен између правних претходника тужених. Када се ради о одредби члана 4. став 1. и 8. став 2. предметног уговора о кредиту, по налажењу Врховног касационог суда, ништава је свака одредба уговора којом банка одобрава кредит у висини динарске противвредности стране валуте по куповном курсу на дан коришћења кредита, а корисник кредита се обавезује да отплату кредита врши по продајном курсу банке на дан плаћања. Ово из разлога што таквом одредбом уговора није установљен паритет стране валуте са кредитном обавезом клијента банке, јер висина кредитних средстава коју је првотужена банка пласирала није сразмерна висини доспелих рата за плаћање од стране друготуженог, као корисника кредита. Тиме је нарушено једно од основних начела Закона о облигационим односима – начело еквивалентности узајамних давања, а осим тога у правни однос поводом уговора о кредиту унети су и елементи мењачких послова како то правилно закључује и другостепени суд.

Из наведених разлога правилна је одлука другостепеног суда којим је утврдио ништавост одредбе члана 4. став 1. и 8. став 2. Уговора о кредиту.

Даље, ништава је и одредба члана 10. уговора којом је предвиђено да банка може у складу са променама своје пословне политике да промени уговорене каматне стопе, накнаде и друге облика приноса на износ неотплаћеног дела кредита. Оваквом уговорном одредбом такође се нарушава начело равноправности уговорних страна, будући да висина обавезе правног претходника друготуженог као корисника кредита зависи од пословне политике банке, променама тржишних услова пословања, раста камата на банкарском тржишту и других услова пословања. Приликом оваког дефинисања уговорне одредбе, правилно другостепени суд налази да се ради о прешироко постављеним критеријумима који на различите, недовољно прецизиране и одређене начине могу утицати на висину обавезе друготуженог као корисника кредита, што доводи и до неодређености предмета његове обавезе у смислу члана 46. и 50. Закона о облигационим односима, због чега је ова уговорна одредба ништава у складу са одредбом члана 47. истог закона.

Без утицаја су ревизијски наводи да другостепени суд није примењивао материјалноправне одредбе саджане у Закону о банкама, Одлукама и Упутствима које доноси Народна банка Србије у поступку контроле и надзора рада банака као финансијских институција, из разлога што је ништавост спорних уговорних одредби утврђена због њихове супротности са одредбама Закона о облигационим односима, као основним материјалноправним прописом којим се уређују облигациони односи који настају из уговора, а који су императивне природе и који се морају поштовати без обзира на врсту уговора и постојање специјалних прописа који их ближе уређују.

Имајући у виду да је утврђено да не постоје разлози због којих је ревизија изјављена, као ни разлози на које суд пази по службеној дужности, Врховни касациони суд је применом одредбе члана 414. став 1. Закона о парничном поступку донео одлуку као у изреци.

**Председник већа – судија
Бранко Станић, с.р.**

**За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић**